

RADIOGRAFIA

Les condicions de vida de les dones de Barcelona

Elena Sintes Pascual. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

¹ L'estudi Les condicions de vida de les dones de Barcelona ha estat elaborat per l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona. Les dades que s'hi presenten s'han extret de l'Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona, 2000, realitzada cada cinc anys des de 1985 per l'IERMB.

² L'any 1995 la submostra de Barcelona fou de 2.107 persones entrevistades, de les quals 1.157 eren dones i 950, homes. L'any 2000 es van entrevistar 2.032 barcelonins, dividits en 1.083 dones i 949 homes. En tots dos casos s'ha recollit informació de la població de 18 anys i més. El nivell d'error relatiu assumit es troba situat al voltant del $\pm 2\%$ per al conjunt de la ciutat i del $\pm 3\%$ per al subcol·lectiu femení.

Aquesta radiografia presenta els principals resultats de l'estudi Les condicions de vida de les dones de Barcelona de l'any 2000.¹ L'objectiu central de la investigació és conèixer i analitzar la situació social de la població femenina resident a Barcelona, per tal de comprendre quines són les seves necessitats, fins a quin punt s'està produint una convergència cap a la igualtat d'oportunitats entre els homes i les dones de la ciutat i en quina fase del procés de canvi dels rols de gènere es troba.

L'informe estudia set grans àmbits de la vida quotidiana: la família, els estudis, el mercat laboral, el treball domèstic, els ingressos, el lleure i les relacions socials. Per a cadascun d'aquest àmbits es descriu, en primer lloc, quina és la situació actual del col·lectiu de dones de Barcelona, a partir de l'estudi de les seves condicions de vida i hàbits en el moment en què es va realitzar la consulta a la població (l'any 2000), i quina ha estat l'evolució respecte a l'edició anterior de l'enquesta (1995).² En segon lloc es mesuren les diferències en el col·lectiu de dones segons la seva edat i la seva posició en l'estructura social en els diversos àmbits estudiats, partint de la hipòtesi que les dones són un col·lectiu heterogeni, en què conviuen generacions amb unes formes de vida i uns rols socials ben diferenciats. L'edat, el capital cultural, l'estatus social i la situació laboral són les principals variables que ajuden a explicar aquesta diversitat. En tercer lloc s'analitzen les seves característiques específiques en relació amb el conjunt de la població, en especial per mesurar el desequilibri entre dones i homes pel que fa a la igualtat d'oportunitats en els diferents àmbits de la vida social estudiats, posant especial atenció en aquells espais en què les condicions de les diferències de gènere són més acusades, com per exemple el mercat de treball, els ingressos o el treball domèstic.

L'àmbit familiar

La primera aproximació a l'àmbit familiar de les dones és el seu estat civil. La meitat de les barcelonines són casades, una de cada quatre és soltera, el 17,4% són vídues i poc més del 4% són divorciades o separades. L'estat civil presenta importants diferències segons el sexe, sobretot pel que fa a la viduïtat, molt més freqüent entre les dones que entre els homes. De fet, vuit de cada deu persones vídues són dones (taula 1). També es troben comportaments divergents després de les ruptures matrimonials, en què els homes es tornen a aparellar amb més freqüència que les dones, raó per la qual hi ha un nombre superior de dones separades o divorciades. L'evolució de l'estat civil de les dones en els últims

Taula 1.
Estat civil de la població de Barcelona segons el sexe. Evolució 1995-2000

	1995			2000		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Solters/es	26,8	35,6	30,8	27,1	31,4	29,1
Casats/des	54,6	58,7	56,5	50,9	62,4	56,3
Vidus/vídues	13,6	3,6	9,1	17,4	3,5	10,9
Separats/des i divorciats/des	5,0	2,0	3,6	4,5	2,7	3,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(1.157)	(950)	(2.107)	(1.083)	(949)	(2.032)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

cinc anys és de decrement del nombre de casades i, en menor mesura, de separades i divorciades, i d'augment de la solteria i la viduïtat.

Les formes familiars estan seguint un procés de canvi, caracteritzat per l'evolució de la família tradicional cap a unes formes més modernes. Els dos elements que dibuixen aquest canvi tenen la dona com a protagonista i són la reducció de la grandària de la llar i l'increment de la presència de noves

formes familiars. Pel que fa a la grandària de les llars, ha passat de ser de 3,3 membres de mitjana l'any 1995, a 3,1 l'any 2000. La poca grandària de les llars barcelonines té a veure, d'una banda amb la baixa natalitat, ja que el nombre de fills que viuen amb els pares és escàs i segueix una tendència decreixent. D'altra banda, la baixa grandària de les llars també té a veure amb l'envelliment de la població, atès que cada cop hi ha més persones grans que viuen soles. Pel que fa a les diferències segons el sexe, les llars encapçalades per dones són molt més petites que les que encapçalen els homes, bàsicament per la presència de vídues.

Quant a la composició familiar, la taula 2 constata l'hegemonia de la família nuclear (vuit de cada deu llars són d'aquest tipus), encara que segueix el procés de pèrdua de pes a canvi d'un increment de la presència de noves formes, sobretot de les llars unipersonals. Les famílies nuclears també estan experimentant canvis, de manera que disminueixen les parelles amb fills i augmenta el nombre de parelles sense fills. Les dones han desenvolupat un important paper en aquests canvis, i destaca la seva presència majoritària a les llars unipersonals i monoparentals.

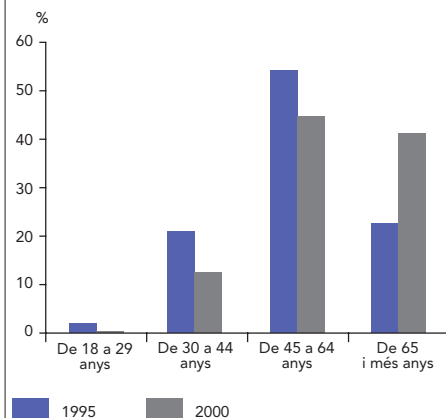
El 9,7% de les llars són unipersonals, situació cada cop més freqüent a la ciutat. En tres de cada quatre casos les llars unipersonals estan formades per dones, que es caracteritzen majoritàriament per ser grans i vídues. La tendència és d'envelliment progressiu d'aquest col·lectiu, ja que s'incrementa el nombre de dones de més de 64 anys que viuen soles. D'altra banda, el marc econòmic favorable del final de la dècada dels noranta i la consegüent millora del mercat laboral han afavorit l'emancipació residencial dels joves de 18 a 29 anys, especialment de les noies, entre les quals un 19,6% no viuen amb els pares. Les dones s'emancipen abans que els homes i en aquesta decisió influeixen el seu nivell d'estudis i la categoria socioeconòmica de la llar d'origen; en canvi, en el cas dels homes pesa més la seva situació laboral.

Taula 2.
Estructura de les llars de Barcelona. Evolució 1995-2000

	1995	2000
Parella amb fills	60,2	54,2
Parella sense fills	17,3	21,3
Unipersonal	7,8	9,7
Monoparental	10,2	10,4
Llar sense nucli	1,8	2,3
Dos nuclis o més	2,7	2,1
Total	100,0	100,0
	(2.107)	(2.032)

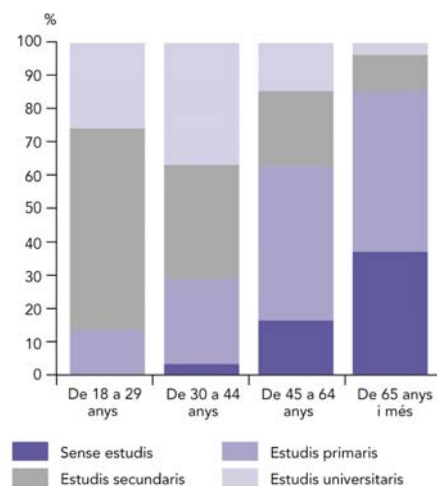
Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Gràfic 1.
Edat de les mestresses de casa de Barcelona. 2000

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Gràfic 2.
Nivell d'estudis finalitzats de les dones de Barcelona segons l'edat. 2000

L'altra tipologia familiar amb un paper femení important és la de les llars monoparentals, que han mantingut un nombre estable en aquests últims cinc anys. El 10,4% de les llars són d'aquest tipus, i en vuit de cada deu casos estan encapçalades per dones. Les dones formen aquest tipus de llar majoritàriament quan es queden vídues i, amb menys freqüència, quan es trenca el seu vincle matrimonial. La presència de mares solteres és molt escassa. Aquest col·lectiu també està força envellit, però menys que en les llars unipersonals.

L'enquesta també estudia l'estatus de la dona dins la seva família, mitjançant l'autoposicionament de les entrevistades en els rols de cap de família i de mestressa de casa. Poques dones es defineixen com a cap de família: tan sols el 20,1%, que, en la majoria de casos, es tracta de dones que viuen sense parella. L'escàs 2,9% de dones cap de família biparental es caracteritzen per tenir edats mitjanes, nivells d'estudis elevats i taxes d'ocupació importants. En els últims cinc anys, l'increment de les llars unipersonals ha fet créixer un 17% el nombre de dones que desenvolupen aquest rol.

El paper de mestressa de casa segueix un procés de disminució lent; si l'any 1995 el 32,6% de les dones entrevistades declaraven dedicar-se exclusivament a les tasques de la llar, l'any 2000 ho declaren el 26,2%. Aquesta reducció es deu en gran part al canvi d'escenari econòmic. La millora de l'activitat econòmica ha permès la incorporació de les dones al mercat laboral, que en molts casos ha passat directament de la inactivitat a l'ocupació. La majoria de mestresses de casa tenen més de 44 anys i són molt escasses les dones joves que es dediquen exclusivament a les tasques de la llar. Aquest fet té molt a veure amb el progressiu envelliment del col·lectiu, de manera que es redueix cada cop més el nombre de joves que es declaren mestresses de casa i augmenta el pes de les dones grans (gràfic 1). Pel que fa a la resta de característiques, el seu estatus socioeconòmic és més aviat baix, així com el seu nivell d'estudis.

El nivell d'estudis

El nivell d'estudis de les dones barcelonines es divideix a parts iguals entre les que com a màxim han finalitzat l'educació primària i les que tenen estudis secundaris i/o universitaris. En els últims anys ha augmentat considerablement l'estoc educatiu de la població femenina, amb el decrement progressiu dels nivells educatius baixos i l'increment de la presència de les dones a les aules universitàries. Tanmateix, el capital educatiu del conjunt de dones és encara inferior al dels homes, tot i que les diferències s'estan escurçant gràcies al creixement superior dels estocs educatius femenins.

La coexistència de dues generacions de dones amb capital educatiu diferent condiona l'estoc global del conjunt de població femenina. Tal com s'observa al gràfic 2, les dones majors de 45 anys se situen en nivells educatius baixos, ben al contrari de les més joves, amb importants segments de titulades secundàries i universitàries. Les dones més grans tenen nivells educatius inferiors als dels homes de la seva generació, en canvi, les més joves estan superant els capitals educatius dels homes.

Taula 3.
Categoria socioprofessional de la població de Barcelona segons el nivell d'estudis i el sexe. 2000

	Dones				Homes			
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis universitaris	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis universitaris
Categories altes	11,8	18,7	22,1	78,4	15,7	23,0	35,7	82,6
Categories mitjanes	30,7	38,4	48,4	16,9	53,8	48,8	41,6	12,3
Categories baixes	54,0	42,1	29,6	4,8	30,5	27,4	21,9	3,9
Altres treballadors	3,5	0,8	0,0	0,0	0,0	0,9	0,8	1,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(138)	(333)	(281)	(196)	(80)	(307)	(318)	(207)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

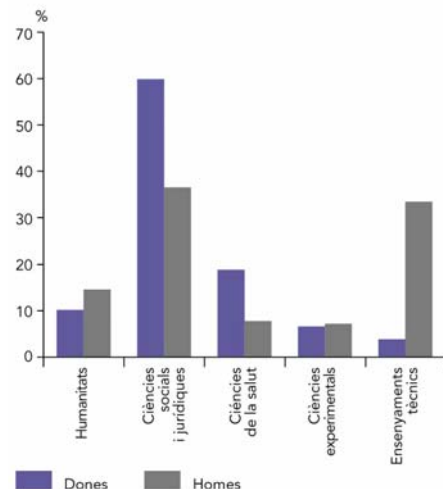
El creixement exponencial de la formació de les dones ha tingut com a resultat més immediat la feminització de la universitat. Actualment, en el segment de 18 a 29 anys, per cada noi jove amb titulació universitària hi ha dues noies. L'orientació de les dones cap a l'ensenyament universitari no és gratuïta, ja que tenir un nivell d'estudis elevat deriva en més oportunitats en el món laboral. A més a més, a mesura que s'incrementa el capital educatiu disminueixen les desigualtats envers els homes pel que fa a l'activitat laboral.

L'acumulació d'estocs educatius també significa millores qualitatives en la categoria socioprofessional. Les dones que tenen com a màxim estudis primaris se situen en categories baixes; en canvi, les que tenen formació secundària i/o universitària ocupen llocs de qualificació mitjana i alta. Ara bé, aquest aspecte és un dels que presenten més desigualtats de gènere, ja que les dones ocupen llocs de pitjor qualificació professional que els homes fins i tot quan compten amb el mateix nivell d'estudis, de manera que s'escurcen les diferències en els capitals educatius més elevats (taula 3).

L'estatus social de les famílies és un factor determinant a l'hora de decidir el futur dels fills un cop finalitzada l'educació primària (actualment l'educació secundària obligatòria). D'ells depèn que els fills i filles continuïn amb la seva formació o s'adrecin directament al món laboral. La universalització de l'ensenyament ha permès que les noves generacions accedeixin a nivells educatius iguals o superiors als dels seus pares. Ara bé, la formació dels progenitors té diferent influència sobre l'educació dels fills segons el sexe d'aquests, ja que les famílies amb estocs baixos donen més oportunitats de formació als fills de sexe masculí, i només quan els pares tenen formació secundària i/o universitària donen més oportunitats a les filles.

En el mateix sentit, la categoria socioprofessional dels pares també hi té influència: a les llars on el pare o la mare ocupa un lloc de categoria baixa les filles tenen estocs educatius molt menors que els fills.

Gràfic 3.
Titulacions universitàries de la població de Barcelona segons el sexe. 2000

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Dins el món universitari també es troben situacions desiguals en la tipologia dels estudis. La majoria de dones universitàries disposen de titulació superior (llicenciatures), però amb menys freqüència que els homes. Respecte a les diferents carreres universitàries, hi ha una presència majoritària de dones en les titulacions en ciències socials i jurídiques i en ciències de la salut, mentre que són molt escasses als ensenyaments tècnics (gràfic 3). Aquesta especialització creixent origina futures desigualtats laborals a causa del menor prestigi i les taxes més altes d'atur associades als ensenyaments socials i jurídics, tot el contrari dels ensenyaments tècnics, uns dels més demandats en el mercat laboral i amb més perspectives de creixement.

En resum, les dones estan assolint els mateixos nivells educatius que els homes i, fins i tot, estan accedint més sovint al món universitari. Tanmateix, encara es donen algunes situacions de desigualtat en diversos àmbits associats a l'educació: pel que fa a l'accés a l'ensenyament, elles estan més condicionades que els homes per l'estatus de la llar d'origen; respecte al món laboral, l'acumulació d'estocs educatius significa millors oportunitats laborals, però sempre amb pitjors condicions que els homes; i en relació amb la universitat, es manté una escassa presència de les dones en les carreres tècniques.

El mercat laboral

L'activitat laboral femenina ha augmentat un 15% en el període 1995-2000; tot i això la seva participació en el mercat laboral segueix essent menor que la masculina. Les últimes dades de l'enquesta quantifiquen en un 64,4% el percentatge de barcelonines de 18 a 64 anys que són actives, que és d'un 81,6% en el cas dels homes, tal com es pot veure a la taula

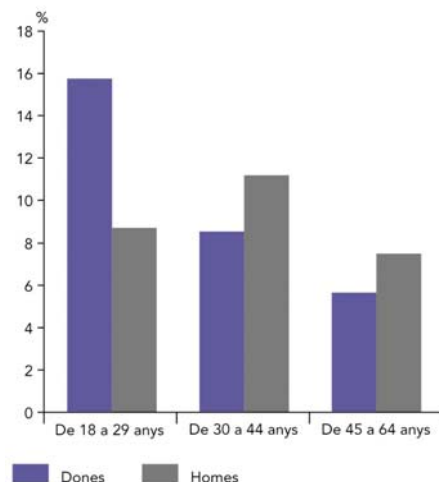
Taula 4.
Taxa i indicador d'activitat i taxes d'ocupació i d'atur de la població de Barcelona segons el sexe. Evolució 1995-2000

	1995			2000		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Taxa d'activitat*	43,9	63,0	52,5	45,3	65,6	54,8
Indicador d'activitat*	56,0	77,8	65,9	64,4	81,6	73,0
Taxa d'ocupació**	78,7	83,1	81,1	89,6	92,5	91,2
Taxa d'atur***	21,3	16,9	18,9	10,4	7,5	8,8

*Taxa d'activitat = [població activa (població ocupada + població aturada) / població de més de 18 anys (la de 16 i 17 anys no entra en l'univers de l'enquesta)] x 100.
 *Indicador d'activitat = [població activa (població ocupada + població aturada) / població potencialment activa (en el cas de l'enquesta aquesta població comprèn els entrevistats de 18 a 64 anys)] x 100.
 **Taxa d'ocupació = (població ocupada / població activa) x 100.
 ***Taxa d'atur = (població aturada / població activa) x 100.

4. L'expansió de l'activitat femenina es deu en gran part a la nova incorporació de dones que durant el període de recessió econòmica estaven situades dins el col·lectiu d'inactives. Així, les dones que més han augmentat la seva participació en el món del treball són les situades entre els 45 i els 64 anys. En canvi, les més joves han disminuït la seva activitat, d'acord amb l'increment de la seva presència a la universitat i la consegüent ampliació del

Gràfic 4.
Taxa d'atur de la població de Barcelona segons el sexe per grups d'edat. 2000

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

període educatiu. L'activitat laboral també varia en funció del capital cultural i de la categoria socioprofessional de les dones, de manera que a mesura que les dones tenen una formació i qualificació superiors, tenen més possibilitats d'inserir-se en el mercat laboral.

En aquest període també s'ha produït un increment del nivell d'ocupació femenina, gràcies a la reducció de la taxa d'atur del 21,3% al 10,4%. Tot i així, un cop són a dins el món laboral, les dones han de suportar unes taxes d'atur superiors a les dels homes, i les més joves són les més perjudicades, amb una taxa que arriba al 15,6% (gràfic 4). En resum, si bé les dones han augmentat la seva activitat laboral i l'ocupació, segueixen tenint una participació menor que els homes en el mercat de treball i estan afectades per una taxa d'atur més elevada. Les dones amb nivells formatius i categories socioprofessionals més elevades són les que s'aproximen més a la situació masculina.

Malgrat que l'economia catalana està evolucionant cap a un procés de terciarització, l'expansió econòmica dels últims anys ha dinamitzat el sector industrial, que ha estat el que ha experimentat un increment més gran d'ocupació femenina (una mica més d'un 15%). Tot i així, el sector de serveis és el que ocupa més dones treballadores; en concret el 84,8% de les barcelonines entrevistades treballen en el sector terciari. De fet, la terciarització afecta amb més intensitat les dones que els homes.

Les dones treballadores estan ocupades bàsicament en el sector privat, i en el període 1995-2000 ha augmentat l'ocupació en aquest sector, de manera que ha disminuït la seva participació en el sector públic. Tradicionalment les dones ocupaven llocs de treball en el sector públic en una proporció superior que els homes, diferència que s'ha reduït en aquests cinc anys per l'augment de la dinàmica econòmica de les empreses privades.

Taula 5.
Categoria professional de la població ocupada de Barcelona segons el sexe.
Evolució 1995-2000

	1995			2000		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Categories altes	21,8	37,9	30,7	26,6	35,1	31,4
Categories mitjanes	56,2	31,3	42,4	42,9	25,3	32,9
Categories baixes	22,0	29,6	26,3	30,2	38,7	35,0
Altres categories	0,0	1,1	0,6	0,0	0,9	0,5
Ns/nc	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(400)	(497)	(897)	(440)	(576)	(1.016)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Pel que fa a les característiques de les treballadores, la majoria es concentren en les categories socioprofessionals mitjanes, a diferència dels homes, que se situen en major nombre en les categories extremes (taula 5). Però en els últims cinc anys les dones han apropiat les seves característiques professionals a les dels homes: així, ha disminuït el nombre de dones amb qualificacions mitjanes i han augmentant les dones de categories elevades (majoritàriament les joves, que s'introdueixen en el mer-

Taula 6.
Situació contractual de la població ocupada assalariada de Barcelona segons el sexe. Evolució 1995-2000

	1995			2000		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Contracte estable	63,8	72,1	68,1	66,7	80,2	74,3
Contracte temporal	26,9	22,1	24,4	26,8	18,5	22,1
Sense contracte	8,2	4,9	6,5	5,4	1,3	3,1
Una altra relació	0,6	0,8	0,7	0,3	0,0	0,1
Ns/nc	0,5	0,0	0,3	0,8	0,0	0,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(349)	(383)	(732)	(354)	(455)	(809)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Taula 7.
Tipus de jornada en què treballa la població ocupada de Barcelona segons el sexe. Evolució 1995-2000

	1995			2000		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Jornada completa	73,7	88,2	81,7	76,8	94,3	86,7
Jornada parcial o variable	26,3	11,8	18,3	22,2	5,3	12,6
Ns/nc	0,0	0,0	0,0	1,0	0,4	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(400)	(497)	(897)	(440)	(576)	(1.016)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

treballa a jornada completa, seguint el procés general de decrement dels horaris reduïts (taula 7). Tanmateix, la parcialitat horària continua essent d'àmbit majoritàriament femení: tres de cada quatre persones treballadores a temps parcial són dones. A més, aquesta situació afecta sobretot les dones de 45 a 64 anys, és a dir, el col·lectiu amb uns nivells formatius i de qualificació mitjans més baixos, que compaginen el treball remunerat amb el treball domèstic. En canvi, les dones amb formació universitària han estat les més afavorides per l'increment de les jornades completes, fenomen relacionat amb l'increment dels ingressos d'aquest col·lectiu. Tot i així, segueixen tenint unes taxes de parcialitat superiors als homes.

La inactivitat laboral divideix les dones en dos grups: el de major volum és el de les dones potencialment actives

cat laboral amb uns nivells formatius alts) i les de categories baixes (les dones que eren mestresses de casa, amb capital educatiu baix).

La nova situació del mercat laboral no ha millorat gaire les condicions d'estabilitat/precarietat de l'ocupació femenina. Com s'observa a la taula 6, les dones segueixen treballant en condicions de més inestabilitat laboral que els homes, diferència que s'ha agreujat en el període 1995-2000, en el qual els homes han assolit nivells superiors d'estabilitat laboral que les dones. Tanmateix, la sensació d'inseguretat en el lloc de treball ha minvat: ara per ara el 15,5% de les treballadores consideren que la seva feina està en perill, percepció que era molt més estesa l'any 1995, en què un 26,5% de les treballadores temia pel seu lloc de treball. Malgrat tot, aquesta temença és superior en les dones que en els homes.

Pel que fa a la duració de la jornada diària, la majoria de dones

(mestresses de casa i estudiants) i la resta el componen les jubilades. Aquestes característiques les diferencien completament dels homes inactius, majoritàriament jubilats. L'evolució de la inactivitat femenina en el període 1995-2000 reflecteix el desig de treballar d'una part d'aquest col·lectiu, en què ha disminuït la presència de mestresses de casa, que davant la millora de les perspectives laborals han ingressat en el mercat laboral. Tot i així, encara hi ha una part d'elles que voldria treballar, sobretot les que tenen entre 30 i 44 anys.

El treball domèstic

En la redefinició dels rols de gènere, les dones han aconseguit iniciar un procés d'integració en el mercat laboral que les ha allunyat del rol de mestresses de casa. Malgrat tot, en l'àmbit domèstic no s'ha produït una reestructuració de la divisió del treball i les dones continuen essent les principals responsables de les tasques de la llar. A la taula 8 es pot veure que els homes només participen significativament en les decisions de caire econòmic i tenen el predomini de les reparacions domèstiques. L'evolució entre els anys 1995 i 2000 constata el manteniment de la divisió del treball, tot i que hi ha una lenta tendència cap a la coresponsabilització del treball domèstic. D'altra banda, cada cop hi ha més presència d'ajuda externa en tots els àmbits domèstics, fet associat a l'increment de participació de la dona en el mercat laboral i a l'evolució favorable de l'economia i l'estatus econòmic a la ciutat.

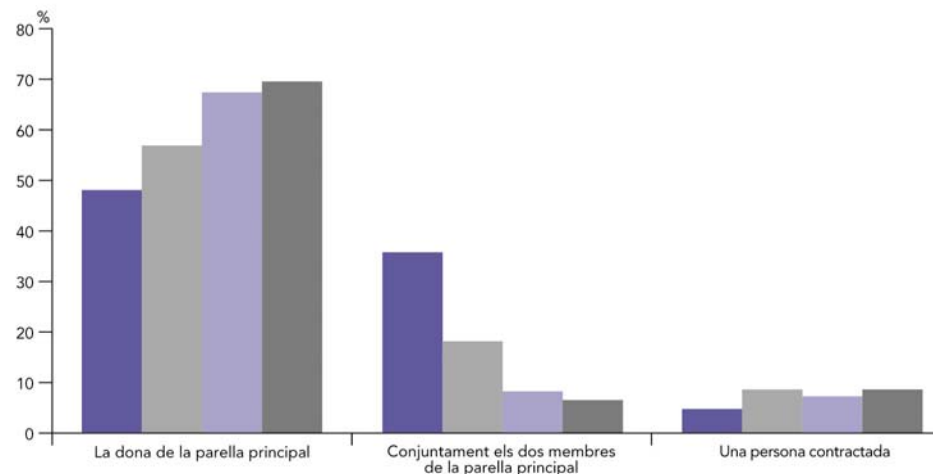
Els rols de la divisió del treball i la responsabilització femenina de les tasques domèstiques es mantenen en tots els estrats socials, malgrat que hi ha alguns sectors socials on els rols tradicionals estan començant a donar pas a un

Taula 8.
Distribució de les tasques domèstiques a les llars de la població de Barcelona. 2000

	Neteja de la llar	Neteja de la roba	Neteja de la cuina	Cuinar	Compra d'aliments	Reparacions	Adminis-tració dels diners	Cuidar malalts o discapacitats
Membre principal femení	58,4	72,3	62,3	71,7	57,5	9,8	48,3	49,9
Membre principal masculí	2,6	2,7	5,0	5,4	7,4	42,9	13,7	8,8
Ambdós conjuntament	11,4	7,1	12,5	10,4	22,2	4,5	31,2	14,9
Mare i filles	6,6	6,2	7,3	5,5	5,4	0,9	2,6	9,2
Membres masculins	0,5	0,4	0,9	0,4	0,7	3,7	0,6	0,0
Membres d'ambdós sexes	4,2	2,9	5,0	3,8	4,5	1,8	2,8	11,1
Professional	15,6	7,6	6,4	2,1	1,4	34,2	0,3	3,6
Altres persones	0,7	0,6	0,5	0,5	0,7	2,1	0,3	1,3
Ns/nc	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	1,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(2.032)	(2.032)	(2.032)	(2.032)	(2.032)	(2.032)	(2.032)	(236)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Gràfic 5.
Distribució del treball domèstic segons l'edat del cap de família. Barcelona, 2000

model més igualitari. Factors com l'edat, el nivell cultural i l'estatus social incideixen en la distribució del treball domèstic. Les persones més joves, les que tenen capitals educatius més elevats i les de més qualificació professional són les que tenen una conscienciació superior de coresponsabilitat en la realització de les tasques de la llar, tot i que també en aquests segments les dones són les principals responsables del treball domèstic (gràfic 5).

Tanmateix, el factor més discriminant és la situació laboral, ja que

les dones són en tots els casos qui realitza les tasques de la llar, malgrat que siguin ocupades, i tot i que en aquests casos hi ha una mica més de cooperació masculina.

La jornada domèstica ha seguit una evolució decreixent a mesura que la dona s'ha anat incorporant al mercat laboral i s'han introduït aparells que faciliten les tasques de la llar i redueixen el temps que se'ls dedica. La mitjana d'hores setmanals dedicades a les tasques domèstiques s'ha reduït en dues hores de mitjana en aquest quinquenni: d'aproximadament 17 hores l'any 1995 a poc més de 15 l'any 2000. A aquesta disminució la segueix paral·lelament una tendència —encara tènue— cap a un repartiment més equitatiu del treball domèstic, ja que mentre que les dones han reduït el nombre d'hores setmanals dedicades a aquestes tasques, els homes les han augmentat. La dedicació de les dones al treball domèstic depèn de la seva edat, les seves característiques culturals i d'estatus social, de la seva situació laboral i de l'estructura familiar. Les dones que dediquen més temps a les tasques de la llar són les de 45 a 64 anys, entre les quals hi ha la majoria de mestresses de casa. De fet, les dones amb capitals educatius i estatus baixos es dediquen més a les tasques domèstiques que les dones amb una formació acadèmica elevada i un posicionament social millor. Amb tot, l'ocupació femenina és el factor més rellevant a l'hora de mesurar les desigualtats de gènere en aquest àmbit: les dones que treballen dediquen moltes menys hores setmanals al treball domèstic que les inactives, i, tot i això, dediquen el doble d'hores que els homes a aquesta activitat, fins i tot quan treballen la jornada completa (taula 9). També

Taula 9.
Mitjana d'hores setmanals dedicades a les tasques domèstiques per part de la població de Barcelona segons el sexe i la situació laboral. Evolució 1995-2000

	1995		2000	
	Dones	Homes	Dones	Homes
Ocupats/des	17 h 29 m	4 h 40 m	16 h 18 m	6 h 4 m
Aturats/des	23 h 55 m	6 h 57 m	24 h 58 m	10 h 15 m
Mestresses de casa	39 h 14 m	–	34 h 30 m	–
Jubilats/des	26 h 41 m	6 h 38 m	26 h 10 m	8 h 46 m
Total	26 h 15 m	5 h 36 m	22 h 35 m	6 h 51 m
	(1.157)	(950)	(1.083)	(949)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Taula 10.
Disponibilitat d'ingressos mensuals regulars per part de la població de Barcelona segons el sexe. Evolució 1994-1999

	1994		1999	
	Dones	Homes	Dones	Homes
Tenen ingressos	62,5	86,0	72,0	91,1
No tenen ingressos	37,5	14,0	28,0	8,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
	(1.157)	(950)	(1.083)	(949)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

afecta al nombre d'hores de treball domèstic la presència de fills a la llar, de manera que a les llars on hi ha fills les dones treballen més hores que a les llars sense fills.

Un dels elements de més influència en la reducció de la jornada domèstica és l'increment de la dotació d'equipament domèstic a les llars. L'enquesta s'interessa pels aparells d'implantació més recent: el congelador independent, l'aspiradora i el microones són presents en dues de cada tres llars barcelonines. El rentaplats i l'assecadora tenen una menor presència i la cuina vitroceràmica és encara un bé minoritari. Tenir més o menys equipada la llar depèn de la posició social dels seus membres, de manera que les per-

sones amb un nivell superior formatiu, d'ingressos i de qualificació professional són les que inverteixen més en l'equipament domèstic.

El nivell d'ingressos

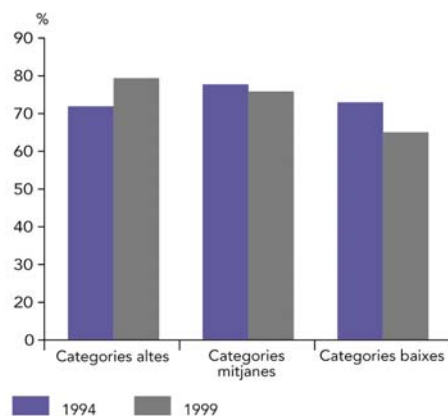
El 28,0% de les barcelonines entrevistades no han tingut ingressos regulars mensuals durant el 1999, col·lectiu que s'ha reduït un 25% en el període 1994-1999, tal com s'observa a la taula 10. Es poden diferenciar dos tipus de dones sense ingressos: les que estan en una situació estructural, bàsicament mestresses de casa i amb un perfil de 45 a 64 anys, amb un nivell d'estudis i baix i dependència econòmica del marit, i les que estan en una situació

Taula 11.
Nivell d'ingressos nets mensuals* de la població de Barcelona segons el sexe i per grups d'edat. 1999

	Dones				Homes				Total		
	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Dones	Homes	Total
Cap ingrés	20,7	19,2	38,0	19,1	19,7	1,7	2,3	0,0	24,6	5,5	15,7
Menys de 40.000	8,9	1,0	4,2	7,3	4,8	0,6	0,8	2,8	5,3	2,0	3,8
40.000-60.000	10,1	6,0	9,9	29,4	4,1	0,6	3,5	12,7	15,0	4,8	10,2
60.001-90.000	9,6	7,8	9,8	21,5	6,7	4,2	3,9	19,6	12,9	7,9	10,5
90.001-140.000	32,1	19,1	10,4	11,8	34,0	25,1	18,7	29,1	16,9	25,8	21,1
140.001-200.000	7,1	24,1	9,0	2,9	12,6	27,5	23,2	14,3	10,2	20,1	14,8
200.001-300.000	3,1	12,3	8,9	1,4	9,1	20,9	21,7	8,0	6,3	15,9	10,8
Més de 300.000	1,8	4,0	2,5	0,1	1,8	12,5	14,5	4,7	2,0	9,1	5,3
Ingrés no mensual	6,0	2,6	2,6	0,3	5,1	2,2	2,5	0,5	2,5	2,6	2,6
Ns/nc	0,7	3,9	4,9	6,3	2,3	4,7	8,9	8,3	4,3	6,3	5,23
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(206)	(249)	(297)	(330)	(207)	(235)	(308)	(198)	(1.083)	(949)	(2.032)

*Quantitat (en pessetes) ingressada mensualment l'any anterior a la realització de l'enquesta, sense comptar ingressos extres.
Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Gràfic 6.
Percentatge d'ingressos de les dones ocupades en relació amb els homes ocupats segons la categoria socioprofessional. Evolució 1994-1999

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

conjuntural, aturades i estudiants, que previsiblement s'integraran en el mercat laboral. Les dones sense ingressos tenen característiques diferenciades dels homes, ells són més escassos i estan gairebé tots en una situació transitòria: són aturats o estudiants, menors de 30 anys, amb nivells d'estudis mitjans i solters.

La disminució del nombre de dones sense ingressos a la ciutat implica que cada cop n'hi ha més que disposen d'ingressos propis. Es poden diferenciar dos tipus principals d'ingressos personals: les rendes de treball i les pensions. Ambdós tipus de renda han ampliat el seu nombre, la primera d'acord amb l'evolució favorable del mercat laboral, i la segona, seguint el procés d'envelliment de la població barcelonina. Així, a 1999, quatre de cada deu dones han ingressat rendes de treball i una de cada quatre ha percebut una pensió mensual.

El nivell d'ingressos de les dones se situa majoritàriament en trams mitjans i baixos, i sempre és inferior als ingressos masculins. De mitjana, les dones ingressen el 64,7% del que guanyen els homes. Així, el 20,3% de les barcelonines ingressen menys de 60.000 pessetes mensuals i només el 8,3% ingressa més de 200.000 pessetes. La distribució dels ingressos varia amb l'edat, la situació laboral, el nivell educatiu i el tipus d'ingrés. Així, les dones que assoleixen nivells adquisitius més alts són les d'edat adulta, les que treballen i les que tenen un capital educatiu superior (com a exemple, vegeu la taula 11, que recull les variacions segons l'edat). Les diferències amb els homes s'escurcen precisament en aquests segments. L'evolució del nivell d'ingressos en els últims cinc anys ha estat favorable, però el marge respecte als homes s'ha ampliat a causa del menor augment de les pensions femenines.

Les desigualtats en el nivell d'ingressos es converteixen en un motiu de discriminació quan es tracta de rendes de treball. La discriminació salarial ho és en dos sentits: les dones guanyen menys que els homes per la seva diferent posició en el mercat laboral (per les seves característiques personals, per les condicions de treball i per la terciarització superior de la seva ocupació), però també cobren menys en igualtat de condicions educatives i professionals. Les dones ocupades ingressen per terme mitjà un 28,5% menys que els homes, diferència menor que la de l'any 1994. Però aquesta reducció no ha estat homogènia en tots els col·lectiu de treballadores: només les que tenen estudis i categories socioprofessionals elevats han reduït el seu diferencial respecte als homes; per a la resta s'ha ampliat el marge de discriminació (gràfic 6). Si bé en les anteriors edicions de l'enquesta els col·lectius més discriminats eren justament els de més qualificació educativa i professional, els canvis en l'estructura del mercat de treball han repercutit en les condicions de treball d'aquestes dones i en el seu nivell d'ingressos, que ha augmentat molt en relació amb la resta de dones i d'homes.

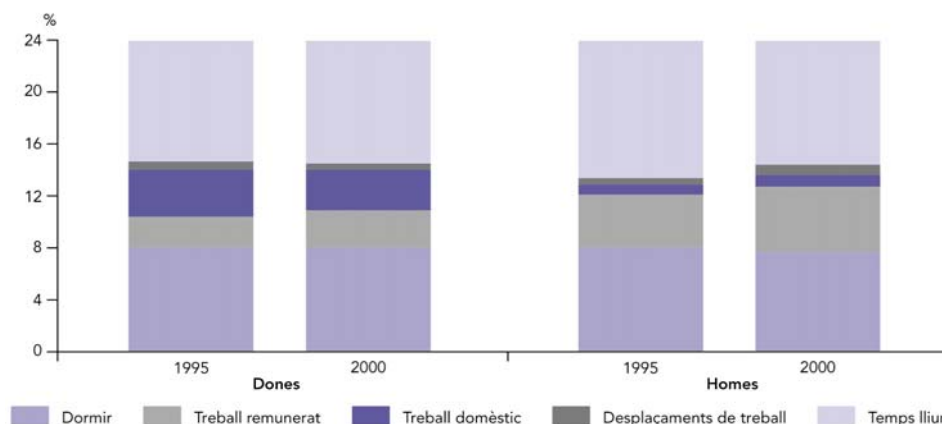
Així, i en resum, l'evolució dels ingressos en aquests cinc anys ha tingut elements positius i negatius per a l'equiparació amb l'autonomia econòmica dels homes. A favor hi ha la disminució del nombre de dones sense ingressos i l'increment de les rendes de treball per a les dones amb més qualificació formativa i professional, que redueix el diferencial respecte als homes. En contra hi ha la disminució del poder adquisitiu de les dones més grans en relació amb els homes, i de les dones treballadores amb estudis i categories professionals baixes. Ara es tracta de veure si aquest és

el resultat d'una situació temporal favorable per al treball femení o si realment és l'inici d'un canvi de tendència cap a la reducció efectiva de la discriminació.

El temps disponible i les activitats de lleure

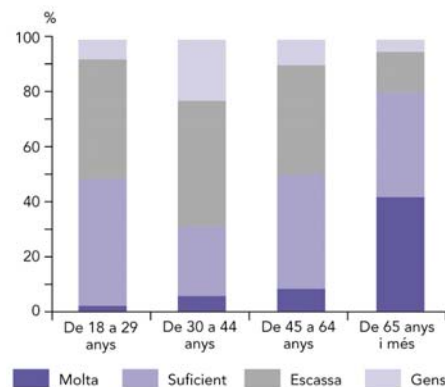
Les dones entrevistades disposen d'una mitjana de nou hores i mitja lliures al dia, una mitjana similar a 1995 malgrat l'augment de les hores de treball remunerat. Aquest increment s'ha vist compensat per

Gràfic 7.
Jornada de la població de Barcelona segons el sexe. Evolució 1995-2000

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Gràfic 8.
Opinió de les dones de Barcelona sobre la seva disponibilitat de temps lliure segons l'edat. 2000

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

la reducció de la jornada de treball domèstic, activitat en què els homes han augmentat una mica la seva dedicació. Aquests dos processos han disminuït el diferencial en el temps disponible segons el sexe, que l'any 1995 era d'aproximadament una hora menys per a les dones i que l'any 2000 és de tan sols un quart d'hora menys (gràfic 7).

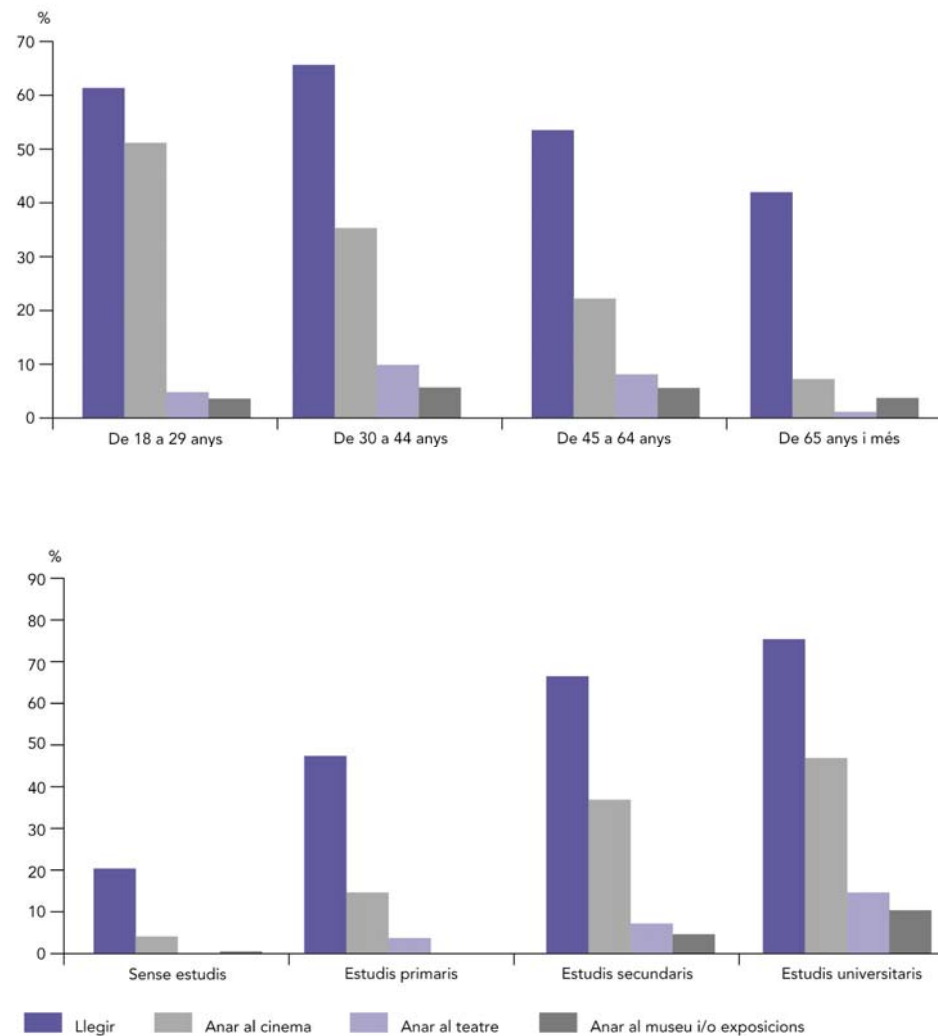
Tanmateix, disposar de més o menys temps lliure depèn més de factors com l'edat i la situació laboral. Les dones de 30 a 44 anys —les més inserides en el mercat laboral— són les que disposen de menys temps lliure i les que n'han patit una reducció més gran entre 1995 i 2000. L'anàlisi segons la situació laboral així ho constata: les dones ocupades disposen d'unes sis hores pròpies, mitja menys que els homes ocupats i tres menys que la mitjana del conjunt de dones. La disposició de temps lliure de les dones és força similar a la dels homes en tots els segments d'edat tret de la gent de més de 64 anys, segment en què els homes estan majoritàriament lliures de les obligacions de la llar, mentre que les dones continuen suportant pràcticament tot el pes de les tasques domèstiques.

Les dones entrevistades perceben que disposen de prou temps lliure, encara que han augmentat les que el consideren escàs. La percepció de la disponibilitat horària confirma les dades quantitatives, tal com s'observa al gràfic 8: les dones de 30 a 44 anys són les que més sovint disposen d'escàs o gens de temps d'oci, i les dones majors de 64 anys, malgrat ser les que tenen més llibertat horària, disposen de menys temps que els homes de la mateixa edat. La situació laboral condiona la disponibilitat de temps lliure, de manera que les dones ocupades són les que perceben que els manca més temps, mentre que les mestresses de casa i, principalment, les jubilades són les que consideren que disposen de més temps lliure.

En el període 1995-2000 ha augmentat tant la freqüència en les activitats de lleure de les dones com la quantitat de dones que realitzen més activitats. A més a més, com més joves són, més activitats de lleure realitzen. Les principals activitats de les dones es caracteritzen per la seva dimensió individual, és a dir, són activitats que impliquen poca interacció social. A dins de casa predominen veure la televisió i llegir, i a fora, passejar. En general no es donen gaires diferències de gènere en la tipologia d'activitats preferides per dones i homes, tret de fer labors —que és una activitat completament associada al rol femení, per bé que no té gaire acceptació entre les dones més joves—, una afició més gran de les dones d'anar al cinema i anar a fer compres, i que els homes prefereixen més l'esport. En les formes de lleure, l'edat i el capital educatiu tenen més significació explicativa. En conjunt, es poden diferenciar dos tipus de dones, d'una banda les que tenen un capital educatiu mitjà i alt, amb unes activitats de lleure més vinculades al consum cultural, i d'altra banda, les dones amb capitals educatius baixos, fàcilment identificables amb les dones més grans i amb les mestresses de casa, que es caracteritzen per tenir una escassa activitat cultural (gràfic 9).

Tanmateix, el consum cultural no és massa freqüent; gairebé el 40% de les barcelonines no van mai al cinema i més de la meitat no assisteixen mai al teatre ni visiten museus ni exposicions. A més, les que consumeixen amb assiduitat aquest tipus d'oferta cultural són escasses, només el 21,9% van sovint al cine i no arriben al 10% les consumidores habituals de teatre i de museus i exposicions. Tot i així, l'interès de la població barcelonina per aquest tipus de lleure ha anat augmentant a mesura que ho ha fet el seu nivell educatiu. Pel que fa a la lectura, una de cada dues entrevistades llegeix llibres i tres de cada cinc llegeixen diaris almenys un dia a la setmana. L'hàbit de llegir llibres és més comú entre les dones que entre els homes, just al contrari que amb la premsa, de la qual els homes són més lectors. Els dos tipus

Gràfic 9.
Taxes de pràctica d'activitats culturals per part de les dones de Barcelona segons l'edat i el nivell d'estudis. 2000

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

de lectura estan estretament lligats amb el capital cultural, i, a més, en la lectura de llibres també influeix l'edat, ja que a partir dels 45 anys es redueix l'afició per llegir llibres.

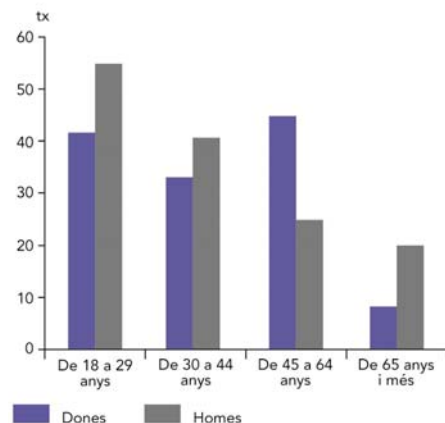
Tanmateix, la taxa esportiva de les dones segueix essent inferior a la dels homes, i també en difereix la tipologia: les dones prefereixen esports individuals i amb components relacionats amb la bellesa física, mentre que els homes tendeixen a preferir activitats d'equip i de competició. La pràctica de l'esport també depèn de factors culturals i d'estatus, i és superior entre la gent amb capitals educatius i categories socioprofessionals elevats.

Les xarxes de relació

Les relacions socials de les dones de Barcelona se situen majoritàriament en l'entorn familiar: la meitat de les entrevistades tenen com a relació més freqüent el contacte amb algun familiar, i el 7,1%, amb el veïnat. El 33,0% de dones declaren com a habituals les relacions d'amistat, i el 2,7%, els contactes amb companys de feina o d'estudi (taula 12).

La tendència general en les pautes relacionals és de progres-

Gràfic 10.
Taxa de la pràctica esportiva de la població de Barcelona segons el sexe i l'edat. 2000

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

siva substitució de les formes de relació primària —vinculades a la família i el veïnat— per les formes de relació secundària —vinculades a l'amistat i l'activitat fora de la llar (estudis i feina)—, malgrat que a Barcelona aquest procés sembla haver-se desaccelerat en els últims anys. Amb tot, les dones segueixen desplaçant parcialment la seva pauta tradicional de relació per noves formes de relació vinculades a l'entorn secundari. Tot i això, la transformació està més associada a un canvi en la concepció mateixa del tipus de relació: el que augmenta són les relacions escollides —l'amistat— més que no pas les relacions derivades de coincidències en l'espai —el treball, els estudis.

La transformació de les formes de relació no afecta de la mateixa manera tot el col·lectiu femení. Entre les dones més joves tenen més pes les relacions secundàries i, tal i com es pot veure al gràfic 11, a mesura que augmenta l'edat hi ha més influència de les formes de relació primàries. La posició social de les dones permet diferenciar dos grups amb comportaments relacionals diferents: d'una banda, les dones amb millor estatus social i activitat laboral, que estan desenvolupant formes de relació secundàries; d'altra banda, les dones amb estatus social baix i vinculades a la llar, amb relacions majoritàriament situades en l'entorn familiar. Paral·lelament, les dones del primer grup mantenen relacions allunyades del seu entorn territorial amb més freqüència que les dones del segon grup.

La família segueix essent la institució bàsica a l'hora de donar suport en cas de dificultat. A la taula 13 s'observa que les relacions de solidaritat de les dones barcelonines les vinculen principalment a la família, sobretot en els casos en què es demana un grau de compromís més alt (problemes de salut i econòmics). L'únic àmbit on l'entorn familiar no pot oferir un suport suficient és el de la recerca de treball, en què les dones que s'hi troben acudeixen més a amistats. Tanmateix, l'ajuda familiar es limita als membres més propers: pares, parella i fills. L'edat i la situació familiar de cada persona configuren la seva xarxa de solidaritat: els joves recorren als pares; els adults, a la parella; i la gent gran, a altres familiars (bàsicament als fills). Les dones grans i les mestresses de casa i jubilades són les que menys recorren a altres persones per demanar ajuda.

Pel que fa a l'associacionisme, el 46,6% de les barcelonines estan afiliades a algun tipus d'associació, principalment

les dones adultes i amb estatus social més alt. Les entitats amb més atractiu associatiu són els clubs esportius (una de cada cinc entrevistades hi està inscrita) i les associacions professionals i sindicals. La participació de les dones està augmentant en gairebé tots els tipus d'associacions estudiats.

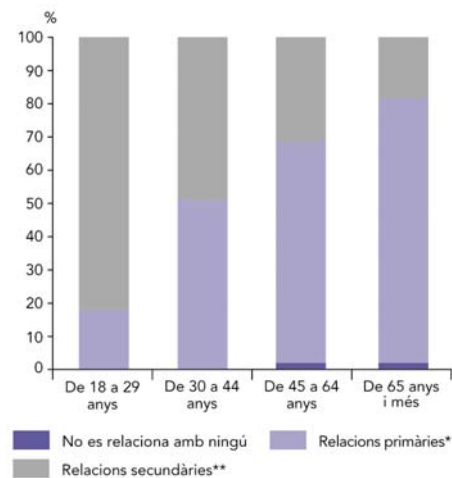
En resum, a mesura que les dones participen més de la vida social —incorporant-se al sistema educatiu i al mercat laboral— augmenten les seves xarxes de relació i les desplacen des d'un model de relacions primàries —vinculat a la llar— a un model de relacions

Taula 12. Relacions més freqüents fora de la llar de la població de Barcelona segons el sexe. Evolució 1995-2000

	1995		2000	
	Dones	Homes	Dones	Homes
No es relaciona amb ningú	0,5	1,6	0,9	1,2
Familiars	55,0	41,3	50,5	41,9
Veïnat	6,6	3,8	7,1	5,4
Companyes/es de feina o d'estudis	2,6	4,6	2,7	6,5
Amistats	30,3	40,6	33,0	37,2
Altres persones	5,1	8,1	5,6	7,1
Ns/nc	0,0	0,0	0,3	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
	(1.157)	(950)	(1.083)	(949)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

Gràfic 11.
Relacions més freqüents fora de la llar de les dones de Barcelona segons l'edat, 2000

* Relacions primàries: familiars i veïnat.
 **Relacions secundàries: companys/es de feina i d'estudis, amistats i altres persones.
 Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

secundàries —vinculat a l'activitat pública—. Tot i així, la família segueix essent el principal nucli de relacions, amb especial importància quan es tracta d'ajudar algú amb dificultats.

Conclusions generals

Els principals trets de l'evolució de les formes de vida de les barcelonines s'emmarquen en un procés de canvi global en els rols que desenvolupen. Un dels objectius d'aquesta investigació ha estat esbrinar quina és la situació actual d'aquest procés i veure els avenços o estancaments que s'han donat en cada àmbit estudiat. En la interpretació de les dades cal diferenciar l'evolució efectiva de les condicions de vida de les dones com a procés històric, de les variacions conjunturals dependents de la situació social i econòmica específica de cada moment. En realitat, les formes de vida no han variat gaire en relació a fa cinc anys, tot i que es constata una continuïtat en els processos de canvi social: segueixen endavant els canvis en les formes familiars, creix el seu nivell educatiu, augmenta la integració de la dona en el mercat laboral i participen cada cop més de les activitats públiques. Les principals variacions en les dades provenen de la situació conjuntural en què s'ha elaborat l'enquesta: l'expansió de l'economia i del mercat laboral, que han afectat pràcticament tots els àmbits de la vida quotidiana de les dones.

En les diverses edicions de l'enquesta s'ha posat de manifest la coexistència de dos grups de dones a la ciutat de Barcelona, amb comportaments i posicions en l'estructura social diferents. Les dones de les generacions joves tenen un estatus social més proper al masculí que al de les dones grans: han assolit un nivell d'estudis elevat —les més joves fins i tot han superat el capital educatiu dels homes de la mateixa edat— i participen majoritàriament en mercat de treball. La combinació d'estudis elevats i obertura del mercat laboral els ha permès accedir al món del treball amb més facilitat que fa cinc anys, i hi han aconseguit llocs de treball millors i més ingressos. Amb tot, les més joves han de suportar taxes d'atur encara molt altes, i moltes de les que treballen ho fan amb contractes temporals. Malgrat ser un col·lectiu allunyat del rol de mestressa de casa, continuen suportant la majoria de tasques domèstiques, tot i que reben més ajuda

Taula 13.
Xarxes de solidaritat de la població de Barcelona davant de diferents dificultats segons el sexe. 2000

	Malaltia		Problemes econòmics		Problemes personals		Desavinences familiars		Recerca de feina	
	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes
Pares	23,6	29,4	37,0	47,6	11,4	10,2	9,6	11,6	15,4	16,1
Parella	35,5	48,7	11,4	9,5	24,8	40,9	21,8	31,9	14,2	8,0
Altres familiars	31,1	12,0	29,0	15,9	24,9	9,3	20,0	12,6	13,4	7,2
Amistats o companys/es de feina	2,6	1,5	3,3	3,9	21,2	21,6	23,4	16,7	29,4	30,7
Veïnat	1,8	0,4	0,4	0,2	1,1	0,4	0,4	1,0	1,3	0,8
Professionals	0,5	0,7	2,9	4,8	2,5	1,0	3,2	0,0	7,7	14,8
Ningú	4,3	6,8	15,1	17,2	12,9	15,6	19,3	23,7	15,8	20,5
Ns/nc	0,6	0,5	1,0	0,7	1,1	1,0	2,3	2,6	2,8	1,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(920)	(746)	(573)	(485)	(701)	(506)	(335)	(277)	(309)	(298)

Font: Enquesta sobre les condicions de vida i els hàbits de la població de la regió de Barcelona 2000.

dels seus companys que les dones grans. Les ocupades distribueixen la seva jornada diària entre les hores de treball remunerat i les de treball domèstic, i són les que disposen de menys temps lliure. Pel que fa a les seves formes de relació, se situen majoritàriament en l'àmbit primari (les relacions familiars), però cada cop guanyen més importància les relacions de caire secundari (laborals i d'amistat), especialment les segones.

Les generacions més grans de dones es caracteritzen per tenir uns rols més tradicionals i diferenciats dels rols masculins. En aquest grup predominen les mestresses de casa i són les dones que més hores dediquen a les tasques domèstiques. El seu nivell d'estudis és més aviat baix i la seva integració en el mercat laboral inferior al de les dones més joves. Són un col·lectiu amb una escassa independència econòmica, les seves formes de lleure segueixen els patrons tradicionals i les relacions socials que mantenen s'emmarquen en l'àmbit familiar. Un important nombre d'aquestes dones —sobretot de les majors de 64 anys— viuen soles, i en la majoria de casos disposen de recursos escassos. Amb tot, les dones de 45 a 64 anys han estat les que han transformat més el seu estatus, amb la incorporació d'algunes d'elles a l'activitat laboral i la reducció del percentatge de mestresses de casa. Tanmateix, l'ocupació d'aquestes dones difereix força de la de les joves, ja que han ocupat llocs de qualificació més baixa i pitjor remuneració, i treballen molt sovint amb horari reduït.

Evidentment, les fronteres entre aquests dos grups són confuses i malgrat que el punt d'inflexió s'assenyali al voltant dels 45 anys, hi ha moltes dones situades a l'entorn d'aquesta edat que participen parcialment en els dos mons acabats de descriure.

A tall de síntesi, si bé les dones han avançat en alguns aspectes pel que fa a la igualtat d'oportunitats en relació amb els homes, el mercat laboral, el nivell d'ingressos i l'entorn domèstic es mantenen com a àmbits de màxima discriminació. Encara que les dones han augmentat la seva activitat laboral i l'ocupació, segueixen tenint una participació menor que els homes en el mercat de treball, estan afectades per una taxa d'atur més elevada i les seves condicions de treball són pitjors. Quant a l'evolució dels ingressos en aquests cinc anys, ha tingut elements positius i negatius per a l'equiparació amb l'autonomia econòmica dels homes. A favor hi ha la disminució del nombre de dones sense ingressos i l'increment de les rendes de treball per a les dones amb més qualificació formativa i professional, que redueix el diferencial respecte als homes. En contra hi ha la disminució del poder adquisitiu de les dones més grans en relació amb els homes, i de les dones treballadores amb estudis i categories professionals baixes. Pel que fa a l'àmbit domèstic, les dones segueixen assumint la major part del treball de la llar, fins i tot quan estan ocupades, i encara que avança el nivell de cooperació masculina, ho fa d'una manera molt tímida.